

Megyei továbbképzés

Más megyékben és a fővárosban működő pedagógiai intézetekhez hasonlóan a Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet tevékenységstruktúrájában is a leggyorsabban fejlődő, a legdinamikusabban alakuló terület a pedagógus-továbbképzés. E lendület, úgy véljük, a kétpólusú szabályozási rendszerre való áttérésnek köszönhető elsősorban. A helyi nevelési program és tanterv megírásának, majd folyamatos fejlesztésének leckéje ez idáig soha nem tapasztalt kihívás volt a tanestületek számára. A programkészítés és a tanterv-írás, illetve -adaptálás tagadhatatlanul sok új ismeret megszerzését tette szükségessé.

Amikor azonban a továbbképzésre jelentkező kollégáinknál érdeklődtünk az iránt, hogy mi a továbbképzésük célja, a válaszokból színes paletta kerekedett ki, amelyben a fenti indokokon túl helyet kapott a tudás gyors elavulására, a technikai haladásra vagy az európai integrációra való hivatkozás. Az alábbi vélemények fogalmazódtak meg:

- a tanároknak ismerniük kell a tantervi forrásokat,
- ismerniük kell az új oktatástechnológiai vívmányokat,
- a mozgóképek világában ki kell alakítaniuk új tanítási stratégiáikat,
- meg kell tanulniuk az egymással való hatékony szakmai együttműködést,
- fejleszteniük kell a diákokkal való interakciók rendszerét, hogy lehetővé váljon az igényes, közös tanulás,
- pedagógusoknak és intézményvezetőknek újra kell tanulniuk a pedagógiai folyamatok elemzését,
- folyamatosan kellene mérni és értékelni a tanuló tudását és készség szintjeit és ez alapján önreflexív módon elemezniük kellene a tanítás-tanulási folyamat hatását,
- meg kell újítaniuk a pszichológiai és a szociológiai alapoottságú háttértudásukat,
- ismerniük kell a gyermek fejlődésének jellegzetességeit, tudniuk kell, hogy hogyan gondolkodnak és viselkednek a gyermekek és a kamaszok,
- ismerniük kell a gyermekek releváns érdeklődési területeit, az általánosnak tekinthető és felhasználható iskolán kívüli tapasztalati bázist,
- ismerniük kell a tanulók szociális, fizikai és érzelmi fejlődésének adekvát befolyásolási technikáit is.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a korábbi, elsősorban tantárgyközpontú továbbképzések iránti igény háttérbe szorult, ugyanakkor az iskola egészének fejlesztése, a pedagógiai folyamatok korszerűsítése, a reformok segítése vált hangsúlyossá. Az iskolával és a pedagógusokkal szembeni új globális és lokális elvárások, a továbbképzések tervezésének és ütemezésének „kényszere” a továbbképzésre fordítandó idő hatékony kihasználásának igénye következményeként egyre gyakrabban jelennek meg a célzott tanestületi továbbképzések, a kiscsoportos, tréningyszerű foglalkozások.

Az oktatási-nevelési intézmények társadalmi környezete egyre inkább elvárja, hogy a pedagógusok jelenségeként és következményeiben is megértsék a tanulók kulturális, nyelvi, családi, társadalmi és nemi különbségeit és erre differenciált fejlesztési stratégiákat tudjanak építeni. Tartalmilag körvonalazódott az az – iskolák által eddig csak észlelt – igény, hogy a szülők ma már elvárják az intézményektől, hogy az ott dolgozó pedagógusoknak kötelességük legyen a gyermekeket sztereotípiák és előítéletek nélkül meghallgatni, motivációikat és eltérő tanulási mintáikat adekvát módon értelmezni.

A Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet továbbképzési filozófiája a fentiekben vázolt sokarcú elvárásrendszerből fogalmazódott meg. E filozófia a következő pontokban jellemezhető:

1. Lényege elsősorban az, hogy érzékenyen, rugalmasan és dinamikusán reagáljon a továbbképzés iránti szükségletekre. Törekvésünk továbbá, hogy megteremtjük a megfelelő eszközöket a szükségletek felismerésére és felismertetésére, megfogalmazására és orientálására.

2. Perspektivikus gondolkodásunk másik alappillére az jelenti, hogy intézetünknek felsőfokú intézményekkel is együtt kell működnie a magasán kvali-

fikált szakemberek továbbképzéseinkbe való bevonhatósága érdekében. (De ezen túlmenően, ha úgy tetszik, konzorciumok keretében posztgraduális képzéseknek, kihelyezett szakirányú képzéseknek is helyt kell adnunk.) Ennek jegyében jelentősnek tartjuk, hogy nemcsak a Veszprémi Egyetem Továbbképzési Központjával, hanem az Eötvös Lóránd Tudományegyetemmel, a József Attila Tudományegyetemmel, a bajai Eötvös József Főiskolával, a Zsámbéki Katolikus Főiskolával, a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolával, a kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskolával, a soproni Benedek Elek Pedagógiai Főiskolával, az egrí Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolával, a Janus Pannonius Tudományegyetemmel, de bizonyos területeken (például a szakértő képzésben) a Miskolci Egyetem Neveléstudomány Tanszékével is sikerült együttműködést létrehozni. Legnagyobb horderejű együttműködésnek a fentiekben túl az a megállapodás tűnik, amelyet a 19 megyei és a Fővárosi Pedagógiai Intézettel kötöttünk az akkreditált tanfolyamok egymás továbbképzési céljaira való átengedése tekintetében.

3. A továbbképzésekről való gondolkodásunk harmadik alappillért az jelenti, hogy próbáljuk meg minél közelebb vinni kurzusainkat az intézményekhez. Így megyénk legkülönbözőbb városaiban, községeiben folynak továbbképzéseink.

4. A negyedik alapelvünk a tantestületek továbbképzésére vonatkozik. Ez azt jelenti, hogy a tanári eredményességi kurzusainkat, a konfliktuskezelő tréningeket vagy a mérésmetodikai kultúrát fejlesztő tanfolyamainkat egy-egy tantestület számára kínáljuk, szervezzük, tehát egészen konkrétan helybe visszük azokat. Egyetértést szeretnénk kialakítani abban, hogy az intézmény, az iskola jobban jár, ha a pedagógus a tantestület tagjaként és nem pusztán egyénileg fejleszti készségeit. Lényegesnek tartjuk az iskolán belüli szakmai kommunikáció fejlesztését. Örvendetes, hogy egyre több testületben felismerik, a holnap iskoláiban hatékony

csapatmunkára képes tanárookra lesz szükség, akik erősen motiváltak, nyitottak. Mások megbántása nélkül tudnak „igent” és „nemet” mondani, ugyanakkor szakmai munkájukért teljes felelősséget vállalnak. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a vezetők képzésének is.

A Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet továbbképzési témaajánlatában folyamatosan napirenden vannak az alábbi problémakörök:

- az önálló tanulás kultúrájának fejlesztése,
- az iskola és a szülők közötti kommunikáció fejlesztésének új megközelítése,
- az információs technológia használata a kommunikációban és annak beépítése az oktatásba,
- a nehéz tantermi szituációk kezelése,
- a speciális oktatást igénylő gyerekek integrálásához kapcsolódó pedagógusi szemlélet alakítása,
- a szülők tájékoztatása a középiskolába való átmenet új feltételeivel kapcsolatban,
- a működéselemzés, a minőségfejlesztés stb.

Az intézet által tervezett, szervezett és lebonyolított továbbképzésekkel kapcsolatban a hatékonyság érdekében az alábbi elvárásokat fogalmaztuk meg:

- legyenek elméletileg is megalapozottak,
- lássák el a pedagógusokat folyamatos tanítási, értékelési, megfigyelési és feldolgozási teendőkkel,
- a résztvevők által elvégzett vizsgálatáson, reflexión és kísérletezésen alapuljanak (azaz a továbbképzésben résztvevők feladata az aktivitás: a kérdésfeltevés és a válasz keresése),
- együttműködésen és interakción alapuljanak, egyesítve az oktatók elméleti ismereteit, de a pedagógiai valóságra összpontosítsanak,
- a diákokkal végzett munkához kötődjenek,
- közös problémamegoldó gondolkodással közelítsék meg a gyakorlat speciális problémáit,
- adjanak a pedagógusnak hosszabb távra szakmai impulzusokat.

Akkreditált tanfolyamainkon kívül időről időre szakmai tanácskozásokkal megyei, regionális és országos konferenciákkal kívánunk módot adni az információk cseréjére és szakvélemények kiértékelésére, megfogalmazására.

További célunk, hogy a továbbképzéseinkkel kapcsolatos igények alakulását folyamatosan tárjuk fel. Három év óta szisztematikusan végezzük továbbképzéseink értékelését, hogy a visszacsatolt konzekvenciák beépülhessenek a további

programok tervezésébe vagy a működők módosításába.

Kínálatunk népszerű, kurzusaink közkedveltek. Munkatársaimmal együtt örömmel tapasztaljuk, hogy továbbképző tanfolyamaink iránt nagyszámú kereslet mutatkozik a megyében (de megyén kívüli jelentkezőink is vannak évek óta). Évente 120-140 félé továbbképzést kínálunk.

Akkreditált program szerint haladó csoportjaink száma 90-100 között mozog. Az utóbbi három évben megyénkben több mint 8 ezer pedagógus, intézményvezető és intézményfenntartó vett részt továbbképzéseink valamelyikében.

Bauer Nándorné

Nemzetközi tendenciák

Rövid vitaindítómban arra vállalkozom, hogy a tanárképzés, továbbképzés (I) területén ma érzékelhető néhány nemzetközi tendenciára felhívjam a figyelmet, illetve ezekről a tendenciákról a mai magyar tanársággal kapcsolatban elgondolok. Nem valamiféle „kinyilatkoztatás” céljából teszem ezt, hiszen sokunknak sokféle „nemzetközi” tapasztalatunk van, ez irányú érdeklődésünket meghatározó tényezők (nyelvtudás, személyes és hivatali kapcsolatok, érdeklődés és érték-elkötelezettségek) alapján különféle tendenciákra figyelünk fel, és a hazai folyamatokat sokféle különböző irányban gondoljuk továbbfejleszteni. Céлом csupán az, hogy a vitához néhány adatot, tényét és személyes gondolatot szolgáltassak.

Az első ilyen „tendencia”, amelyről úgy gondolom, érdekes lenne beszélgetnünk, az, hogy egyre gyakrabban hallhatunk arról, miszerint a tanárok képzésében egy hármasságban: az alapoó képzés, a hivatásba bevezető képzés illetve a gyakorló tanárok továbbképzése egységben lenne érdemes gondolkodnunk. Vagyis a tanári hivatásra (szakmára, kinek hogy kedvesebb) való felkészülést az élet-hosszig tartó tanulás folyamatában kell egyre inkább elképzelnünk. Bármilyen vonzó is ez a megközelítés, nem tagadhatjuk le, hogy ez ma még mindenütt inkább az elméletek, a koncepciók és az általánosságok szintjén létezik, mintsem a mindennapos gyakorlatban. Érdekes kivételként szeretném most Önöknek

bemutatni azt a „szakmai profil”-csomagot, amelyet 1998 júniusától minden frissen végzett tanár kézhez kap az Egyesült Királyságban és amely az alapképzés, a hivatásba való betanulás és a továbbképzés (ma gyakrabban használt kifejezéssel: szakmai fejlesztés) közti kapcsolat megalapozását szolgálja.

Fenti időponttól kezdve ugyanis életbe lépnek azok a minősítési követelmények, standardok, amelyek szerint minden tanárképző intézménynek a frissen végző tanárokat (FVT) mérniük kell – ez a képesítés feltétele. Ez a szakmai profil-csomag (a Kezdő Tanár Profilja – KTP) egy űrlapot, a kitöltési útmutatót, valamint magát „a minősített tanári státus standardját (MTS)” tartalmazza. Ez utóbbit valójában egy didaktikai tankönyv rövid összefoglalójaként tudnám jellemezni. A következő témakörökre terjed ki: szaktárgyi tudás (de benne értik a tanulói tudásról való ismereteket, valamint a szaktárgyhoz köthető információs technológiák ismeretét is); a tanítás-tanulás tervezésére, az osztálytermi gyakorlat irányítására vonatkozó tudás; a tanítási-tanulási folyamat értékelésével, a munkával való elszámolással kapcsolatos tudás; a tanári státusra vonatkozó ismeretek (jogszabályi ismeretek, a tanítási folyamatokban érintett személyekkel való kapcsolattartásra vonatkozó tudás). A szabvány bevezetője hangsúlyozza, hogy nem az egyes végzős tanárokat kell az egyes elvárásokhoz mérni, hiszen a szakma maga ennél többet jelent, részben a kollektív, tantestületi,